

بررسی علل ریزگردها در استان خوزستان و عوامل مؤثر بر آن جهت پایش

مرجان خاشعی و رنامخواستی^{1*}؛ سیما سبزعلی پور¹؛ خوشناز پاینده¹

¹ دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

*مسئول مکاتبات: soroOr.shakeri@gmail.com

چکیده: استان خوزستان با دارا بودن بیش از 1275500 هکتار اراضی بیابانی با توجه به تقسیم‌بندی اقلیمی در شمار مناطق گرم و خشک کشور است و در سال‌های اخیر به صورت گسترده‌ای تحت تأثیر طوفان‌های شدید گردوغبار قرار گرفته است، که علاوه بر تأثیر سوء بهداشتی و فشارهای روحی و روانی، زیان‌های اقتصادی-اجتماعی زیادی به این استان وارد آورده است. پدیده بیابان‌زایی استان از دو عامل اصلی طبیعی و انسانی است، در این میان عامل مهم طبیعت و تغییرات اقلیمی استان از یک طرف و هم‌جواری با کشورهای عراق و عربستان سعودی و کویت که دارای صحرای بسیار وسیع و قابل توجه هستند از طرف دیگر در تشدید پدیده بیابان‌زایی استان نقش مضاعفی ایفا می‌کنند. در سال‌هایی که سال خشک از نظر بارندگی محسوب می‌شود، با توجه به متغیر بودن پوشش گیاهی منطقه جریانات جوی و به‌خصوص تأثیر کم‌فشارها و پرفشارها بر روی این نواحی موجب انتقال ذرات گردوغبار و گردوخاک به بخش‌های غربی و جنوب غربی ایران شده است. با توجه به نیروی شتاب عرضی (کوریولیس) که در اثر حرکت وضعی زمین به دور خودش پدید می‌آید و جبهه‌ها و توده‌های هوا را وادار به حرکت از طول‌های جغرافیایی غربی به سمت طول‌های جغرافیایی شرقی می‌کند، انتقال و انتشار گردوخاک و گردوغبار حاصله به سمت استان‌های نیمه غربی و جنوب غربی ایران صورت می‌گیرد. علاوه بر این که جریانات حاصله از لایه‌های میانی جو نیز انتشار این گردوخاک به عرض‌های شمالی و شمال شرقی استان‌های ذکر شده در کشور نیز کمک می‌کند. لذا با رهگیری هر گونه وقوع گردوغبار در صحرای مذکور انتظار انتشار آن در نیمه غربی و جنوب غربی کشور وجود دارد. این رهگیری از طریق سیستم رادار نصب‌شده در استان، و تصاویر ارسالی C.CDUST سیستم SYNERGIE مستقر در تهران به اهواز، استفاده از تصاویر ماهواره‌ای صورت گرفته است. بررسی جغرافیایی جنوب عراق و شمال عربستان حاکی از وجود صحرای وسیع و بدون پوشش گیاهی در این کشورها است. تاکنون سه منشأ اصلی برای گردوغبار در استان خوزستان عنوان شده است که یکی نابودی پوشش گیاهی و خشک شدن تالاب‌ها در استان خوزستان، کشور عراق و همچنین صحرای عربستان است و دیگر برداشت بی‌وریه آب از حوضه آب خیز رودخانه‌های منتهی به این دشت از جمله کارون، دز و کرخه در ایران و همچنین دجله و فرات در عراق و پدیده تغییر اقلیم است. این عوامل در نهایت منجر به خشک شدن جلگه آبرفتی خوزستان شده است. این تحقیق با هدف شناسایی روند تغییرات این پدیده (تغییر در تعداد روزهای همراه با گردوغبار)، در دهه گذشته (سال 1383 تا 1395) در استان خوزستان و همچنین شناسایی پارامترهای اقلیمی مؤثر بر گردوغبار محلی استان انجام شده است.

کلیدواژه‌ها: تغییر اقلیم، گردوغبار، استان خوزستان، ریزگرد، آثار زیستی و اجتماعی